

Megnyitó, 2019. április 9.

Tisztelt ME úr, tisztelt vendégek!

A keleti nyelvek tanulmányozását, benne az arabét, szíret és a többiét az ógöröggel együtt, az 1311-ben tartott viennei zsinat határozata alapján öt pápai egyetemen kezdték meg. Ennek alapján elmondhatjuk, hogy az európai bölcsész tudományok, valamint a humán műveltség kezdetét és alapját a klasszika filológia és az orientalisztika jelenti, amely immár 708 éve az egyetemi tanulmányok része.

Magyarországon, jóllehet mindig különös érdeklődéssel fordultunk Kelet irányába, intézményi háttere az orientalisztikának csakis az 1855-ös egyetemi reform után keletkezett. Előtte a magyarok egyedül az 1754-ben alapított bécsi Orientalische Akademie keretein belül foglalkozhattak keleti nyelvekkel. Az intézmény, amely Európában az első egyetemtől független kutatóintézet volt, és mai utódja, a Diplomatenaakademie, az osztrák kultúrtörténet része, ezért a magyar közvélemény nem ismeri a magyarok ottani szerepét. Márpedig az első igazgatók közül több is magyar volt, köztük a leghíresebb, a pozsonyi születésű Franciscus Höck, miként az intézmény tudósainak állócsillaga, a dombóvári Franciscus Dombay is. Marokkói követként ő írta a világon az első marokkói arab nyelvtant, az első könyvet marokkói történelméről és numizmatikájáról, de nagy marokkói kéziratgyűjteményt is ajándékozott a bécsi könyvtárnak. Később egy perzsa nyelvtant is írt.

Ugyancsak az Orientalische Akademie tanítványa volt Reviczky Károly, aki Európát latin fordításban megismertette Háfiz költészetével. Ő vezette be ennek ismereténbe W. Jonest, hogy aztán az utókor őt elfelejtse, és eredményeit ez angol barátjának tulajdonítsa. Magyarországon Fábrián Gábor tulajdonította el Reviczky dicsőségét úgy, hogy ő lett az MTA tagja, míg Reviczky neve idehaza is feledésbe merült.

Az egyetemi reform után az orientalisztika igen vékony erecskeként csordogált a magyar felsőoktatásban. Első képviselője Goldziher Ignác volt, aki mindmáig az arabisztika egyik legnagyobb tudósának számít. Az első világháború utáni trauma következtében Kmosssó Mihály és Czeglédy Károly a steppetörténet szír és arab forrásaival foglalkozott. Az arab kultúra és az iszlám mai kutatói mind Czeglédy Károly tanítványai. A korszerű iranisztikai és nyelvészeti tanulmányokat Telegdi Zsigmond alapította meg, aki Breslautól Párizsig a legjobb európai egyetemeken tanult. A mai magyar iranisztika nemzetközi sikerei az ő munkásságán alapulnak.

A néhány hősiesen dolgozó emberre korlátozódó magyar orientalisztikában forradalmi változást jelentett Intézetünk 2002-es megalapítása, mivel ez ma a maga nemében Európa egyik legnagyobb intézete, és eddigi munkásságával mind mennyiségi, mind minőségi szempontból igazolta az alapító döntésének helyességét. Az intézet a felsorolt elődök tudományos munkáját igyekszik folytatni. Ezen túlmenően az intézet főadatának tekinti e nagy elődök tudományos munkáiban található nemzeti örökségünket megőrizni, valamint, szükség esetén, a kormányt szakértelmével támogatni. A mai feszültségekkel telt világban külön feladatnak tekintjük azt is, hogy az iszlám világról a sajtóban kialakult negatív képpel szemben bemutassuk annak valódi kultúráját, megismertessük a közvéleménnyel annak kiemelkedő eredményeit.

Ennek a több évszázados hagyománynak és a mai sajátos feladatoknak a szem előtt tartásával végzi az intézet a munkáját.